

مؤسسه‌ی عالی علوم انسانی

پایان نامه ارشد

رشته حقوق خصوصی

قاعده فراش در مذاهب اسلامی و تعارض آن با ادله پزشکی

استاد راهنما: آقای دکتر علیرضا انتظاری

دانش پژوه: محمد انور محمدی

۱۳۹۸/۱

جامعه‌المصطفیٰ العالیہ

بِسْمِ تَعَالَى

معاون آموزش - اداره کل پشتیبانی آموزش

تاریخ: ۱۳۹۸/۱/۲۴

شماره: ۱۱۵۴۷۳۹

«تاییدیه اعضای هیئت داوران جلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد»

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای محمد انور محمدی دارای کد تحصیلی: ۱۱۵۴۷۳۹

در رشته تحصیلی: حقوق خصوصی با عنوان:

قاعده فراش در مذاهب اسلامی و تعارض آن با ادله پزشکی

را از نظر شکلی و محتوایی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کنند.

امضا	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	هیئت داوران
	استاد دایر با ۲۰	استاد علیرضا انتظاری	استاد راهنما
	استاد	استاد سیامک قیاسی	استاد داور

معاون آموزشی جامعه‌المصطفیٰ العالیہ

تاریخ و امضا

"مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه به عهده نویسنده است".

" هر گونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع ، اشکلی ندارد و نشر آن بدون اجازه از جامعه المصطفی (ص) ممنوع می باشد"

تقدیم

این اثر ناچیز به پیشگاه مقدس خاتم الانبیا(ص) و ارواح گرانقدر شهیدان و ملت شریف افغانستان که سالیان طولانی در راه اسلام و آزادی و استقلال کشور و برای سعادت مردم خویش جهاد کردند، و اکنون از برکت آن مجاهدت‌ها، شاهد جامعه‌ی اسلامی و مستقل مبتنی بر حفظ حقوق شهروندی هستیم، تقدیم می‌گردد.

تقدیر و تشکر

سپاس خدای را که توفیق و سلامتی به بنده عنایت فرمود، تا این تحقیق مختصر را به اتمام برسانم ؛ درود بی کران به روح پاک و مقدس پیامبر اعظم (ص) و ائمه طاهرین (ع)، که دین اسلام را برای عزت و سعادت جامعه بشریت، به آنها عرضه نمودند.

همانگونه که در حدیث نورانی آمده است : « من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزوجل » هرکس، از افرادی که به او نعمت داده اند تشکر نکند، خدا را سپاس نگفته است. لازم می‌دانم از استاد ارجمند جناب آقای دکتر علیرضا انتظاری که در انجام این تحقیق مرا راهنمایی فرمودند و خانواده‌ی عزیزم که با صبرشان در طول تحقیق همکاری نمودند ، تشکر کنم.

---

^۱ - محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۴۴.

چکیده

با توجه به اهمیت فوق‌العاده‌ی حفظ نظام خانواده در جامعه بشری و ثبات نسل‌ها و ترتب احکام فقهی و حقوقی بر شناخت نسب فرزندان با پدر و مادر، همواره شارع مقدس تلاش کرده که برای حفظ این رابطه و اثبات آن دلایلی مانند قاعده فراش، اقرار و شهادت را قرار دهد و حتی در نبود دلایل قوی‌تر برای کشف از واقع، به ضعیف‌ترین ادله که قرعه باشد استناد شده است. اما روش‌های جدید علم پزشکی مانند آزمایش‌ها و انگشت‌نگاری ژنتیکی در اثبات یا نفی ولد، اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد و از مباحث مهم و مبتلابه مسائل قضایی جهان، به‌خصوص جهان اسلام است. انجام این تحقیق کتابخانه‌ای با روش توصیفی تحلیلی و مراجعه به کتاب‌های فقهی و حقوقی و استفاده از نرم‌افزارها و مقالات مختلف صورت گرفته است. این تحقیق در پی آن است که در صورت تعارض قاعده‌ی فراش با ادله‌ی پزشکی، کدام‌یک در اثبات یا نفی ولد، مقدم می‌شود و چه نظریاتی در این حوزه وجود دارد؟ با توجه به غیر حصری بودن ادله در اثبات، این نتیجه به دست می‌آید که در تعارض قاعده‌ی فراش با ادله‌ی پزشکی، اکثر مشهور فقها معاصر در صورت کامل بودن شرایط قاعده فراش آن را بر انگشت‌نگاری ژنتیکی ترجیح می‌دهند و در نفی ولد نیز لعان را لازم می‌دانند و برخی فقها ادله‌ی پزشکی را در اثبات و نفی معتبر می‌دانند.

کلیدواژه‌ها: اثبات ولد، نسب، فقه، فراش، انگشت‌نگاری ژنتیکی

۱..... مقدمه

۱..... الف- تبیین مساله و بیان سؤال اصلی تحقیق

۱..... ب- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

۲..... ت- پیشینه تحقیق:

۲..... ج- سئوالات تحقیق

۳..... ح- اهداف تحقیق:

۳..... ل- فرضیه و نوآوری تحقیق:

۳..... م- روش تحقیق:

۳..... ی- ساختار تحقیق

فصل اول : کلیات

۶..... مبحث اول : قاعده

۶..... گفتار اول: تعریف قاعده

۶..... گفتار دوم: انواع قاعده

۶..... گفتار سوم: قاعده فقهی

۷..... مبحث دوم : قاعده فراش

۷..... گفتار اول- مفهوم فراش

۷..... بند اول : فراش در لغت

۸..... بند دوم - فراش در اصطلاح

۸..... گفتار دوم - مفردات حدیث

۱۰..... مبحث سوم : مذهب

۱۰..... گفتار اول: تعریف مذهب

۱۰..... بند اول: مذهب در لغت

۱۰..... بند دوم : مذهب در اصطلاح،

۱۰	گفتار دوم: مذاهب اهل سنت
۱۱	گفتار سوم: مذهب شیعه
۱۲	مبحث چهارم: فقه
۱۲	گفتار اول: در لغت،
۱۲	فقه در لغت
۱۲	گفتار دوم: فقه در اصطلاح،
۱۳	مبحث پنجم: ادله
۱۳	گفتار اول: ادله در فقه
۱۳	گفتار دوم: ادله پزشکی
۱۷	گفتار سوم: تاریخچه موضوعی

فصل دوم: قاعده فراش در مذاهب خمس

۱۹	مبحث اول: قاعده فراش در مذهب شیعه
۱۹	گفتار اول: ادله قاعده فراش در مذهب شیعه
۱۹	بند ۱- مستند قاعده فراش
۲۲	بند ۲- مغلده قاعده فراش
۲۵	گفتار دوم: برخی مصادیق قاعده فراش
۲۶	بند ۱- نکاح شرعی
۲۷	بند ۲- ملک یمین
۲۸	بند ۳- وطی به شیعه
۲۸	گفتار سوم: اجزاء و ارکان قاعده فراش از منظر شیعه
۲۸	بند ۱- اجرای قاعده در مورد فرزند بدنیا آمده در زمان زوجیت
۳۳	بند ۲- قاعده فراش در مورد طفل متولدشده بعد از انحلال نکاح

بند ۳- قاعده فراش در ولد به شبیه ۳۶

۱- وطی به شبیه با زن شوهردار ۳۸

۲- وطی به شبیه با زن آزاد ۳۹

۳- وطی به شبیه با محارم ۴۰

بند ۴- قاعده فراش و زنا ۴۱

مبحث دوم: قاعده فراش در مذهب حنفی ۴۲

گفتار اول: مذهب حنفی ۴۲

گفتار دوم: ادله قاعده فراش در نظر حنفی ۴۳

گفتار سوم: ارکان و شرایط قاعده فراش در مذهب حنفی ۴۵

مبحث چهارم: قاعده فراش در مذهب مالکی ۴۶

گفتار اول: مذهب مالکی ۴۶

گفتار دوم: قاعده فراش در مالکی ۴۷

گفتار سوم: ادله و شرایط قاعده فراش در مالکی ۴۸

مبحث سوم: قاعده فراش در مذهب شافعی ۴۹

گفتار اول: مذهب شافعی ۴۹

گفتار دوم: قاعده فراش و ادله آن در نظر شافعی ۵۱

گفتار سوم: ارکان و شرایط قاعده فراش در فقه شافعی ۵۲

بند ۱- نکاح: ۵۲

بند ۲- وقوع نزدیکی: ۵۲

بند ۳- مدت حمل: ۵۳

بند ۴- تولد طفل بعد از ازدواج مجدد زن: ۵۳

مبحث پنجم: قاعده فراش در مذهب حنبلی ۵۴

۵۴	گفتار اول: مذهب حنبلی
۵۵	گفتار دوم: مستند قاعده فراش از منظر حنبلی
۵۶	گفتار سوم: ارکان و شرایط قاعده فراش در فقه حنبلی
	فصل سوم: ادله پزشکی و تعارض آن با قاعده فراش و آثار آن
۵۹	مبحث اول: ادله پزشکی
۵۹	گفتار اول: آزمایش خون
۵۹	بند ۱: اجزای تشکیل دهنده‌ی خون
۶۰	بند ۲: آزمایش تجزیه گروه‌های خونی
۶۱	گفتار دوم: آزمایش ژنتیکی (DNA)
۶۱	بند ۱- - سابقه زمینه ساز انگشت نگاری ژنتیکی
۶۲	بند ۲- نسب (تعیین هویت)
۶۲	بند ۳- شناسائی مجرمان
۶۳	بند ۴- تشخیص سرطانها
۶۴	گفتار سوم: علم ژنتیک
۶۷	گفتار چهارم: میزان اعتبار تشخیص هویت ژنتیکی از منظر علم ژنتیک
۶۹	گفتار پنجم: اعتبار تشخیص هویت بر اساس انگشت نگاری ژنتیکی در فقه
۷۰	DNA گفتار ششم: اعتبار آزمایش از نظر فقهای معاصر
۷۲	گفتار هفتم: نظر حقوقدانان پیرامون حجیت آزمایش DNA در اثبات نسب
۷۴	گفتار هشتم: استناد به علم عرفی
۷۶	گفتار نهم: ژنتیک و حجیت علم قاضی
۷۷	مبحث دوم: تعارض قاعده فراش با ادله پزشکی
۷۷	گفتار اول: ادله اثبات ولد(نسب)
۷۹	گفتار دوم: نحوه تعارض

گفتار سوم : دعاوی اثبات ولد ونقش انگشت نگاری ژنتیکی در آن ۸۲

بند ۱- اثبات نسب پدری از سوی مادر طفل ۸۲

بند ۲- اثبات نسب پدری از سوی فرزند ۸۵

بند ۳- اثبات نسب پدری از سوی پدر ۸۶

بند ۴- اثبات نسب مادری ۸۶

بند ۵- دعاوی اثبات رابطه طبیعی - خونی ۸۹

گفتار چهارم : نقش انگشت نگاری ژنتیک در تعارض دو فراش ۹۰

بند ۱- تعارض فراش شوهر سابق با فراش شوهر جدید ۹۰

بند ۲- تعارض فراش شوهر سابق با اماره فراش واطی به شبهه بعد از انحلال نکاح ۹۱

بند ۳- تعارض فراش شوهر با اماره فراش واطی به شبهه در حال زوجیت ۹۲

بند ۴- تعارض میان اماره فراش دو یا چند واطی به شبهه ۹۳

مبحث سوم : بررسی انگشت نگاری ژنتیکی در نفی ولد ۹۳

گفتار اول: رابطه نفی ولد با استناد به انگشت نگاری ژنتیکی ولعان ۹۴

گفتار دوم : لعان ۹۷

بند ۱: شرایط لعان ۹۷

بند ۲: آثار لعان ۹۸

گفتار سوم : نظر فقهای شیعه در تعارض انگشت نگاری ژنتیکی با قاعده فراش ۹۹

گفتار چهارم : نظرات فقهای اهل سنت در رابط با تعارض قاعده فراش و ادله پزشکی ۱۰۰

مبحث چهارم : آثار تعارض قاعده فراش با ادله پزشکی ۱۰۳

گفتار اول: آثار مالی: ۱۰۳

بند ۱: ارث ۱۰۳

بند ۲: نفقه ۱۰۴

گفتار دوم: آثار غیر مالی ۱۰۵

بند ۱: حرمت نکاح..... ۱۰۵

بند ۲: حضانت ۱۰۵

بند ۳: قصاص ۱۰۹

بند ۴: تبعیت در طهارت و نجاست و اسلام و کفر ۱۱۰

بند ۵: قضای نماز و روزه پدر: ۱۱۱

نتیجه گیری ۱۱۲

منابع ۱۱۴

الف- منابع فارسی..... ۱۱۴

ب- منابع عربی..... ۱۱۹

ج- سایت ها ۱۲۴

چکیده انگلیسی..... ۱۲۵

الف- تبیین مساله و بیان سؤال اصلی تحقیق

قاعده فراش در مذاهب اسلامی و تعارض آن با ادله پزشکی

خانواده یکی از مهم ترین ارکان همه‌ی جوامع بشری است. خانواده در معنای خاص و محدود خود با ازدواج زن و مرد شکل می‌گیرد و به تبع آن فرزندان با این ازدواج پا به عرصه‌ی هستی می‌گذارند، که برطبق قاعده‌ی فقهی فراش، فرزند متولد در فراش مردی که شوهر زن می‌باشد، ملحق به اوست و گاه مرد برطبق قاعده‌ی فقهی فراش، الحاق یانفی فرزند به خودش را ادعا می‌کند. در حالی که امروزه، پیشرفت علوم پزشکی در حوزه ژنتیک توانایی این را دارد که ثابت کند ممکن است طفلی تمامی شرایط لازم برای الحاق به مرد را برطبق قاعده‌ی فراش داشته باشد، ولی فرزند او نباشد و یا برعکس؛ بنابراین هدف اولاً بررسی هماهنگی بین قاعده‌ی فراش با روش‌های نوین پزشکی از جمله بررسی ژنتیک و آزمایشی DAN در اثبات و یا نفی نسب است. وثانیاً حل تعارض بین قاعده فراش و ادله پزشکی در صورت بروز آن و کمک به دستگاه قضایی و حل اختلاف خانواده‌ها و آرامش جامعه.... و تعیین سرنوشت مسایل شرعی از قبیل محارم و ارث و وضعیت و تکالیف و حقوق قانونی اطفال و افراد مورد تردید است.

ب- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

امروزه ادله، در اثبات دعوی نقشی اساسی دارد. در اختلافات نفی یا اثبات ولد که در عصر ما پرونده‌های قضایی فراوانی را در دادگاهها به خود اختصاص داده است و خانواده‌های متعددی را مشغول و دچار از هم گسستگی، اختلاف، جدایی و طلاق نموده و کودکان زیادی را دچار سرگردانی و افسردگی نموده است؛ لازم است که برای قضاوت عادلانه و رسیدن به حق و حقوق افراد مذکور و حل چنین معضلات مهمی که خانواده‌ها و جامعه و افراد را تحت تاثیر قرار می‌دهند، با این تحقیقات، کمک موثری به افراد ذینفع در این دعاوی نموده و با تبیین راه‌حلهای ممکن علمی و بوسیله ادله فقهی، حقوقی و پزشکی، قضات و دستگاه قضایی را یاری نمود. به این ترتیب پروسه‌ی رسیدگی به پرونده‌ها کوتاه شده و وقت و هزینه‌های مربوطه کاهش خواهد یافت.

ت- پیشینه تحقیق:

تا کنون هیچ کتاب مستقلی در این خصوص به نگارش در نیامده است؛ اما به طور مجمل درباره قاعده فراش در کتابهایی از قبیل قواعد فقهیه بجنوردی، قواعد فقهیه ایروانی در مذهب امامیه اشاره شده است. در مذاهب اهل سنت در کتابهایی مانند المبسوط سرخی، البحر الرایق زین الدین ابن نجم حنفی، بدایع الصنایع علا الدین الکاسانی بحث مستقلی در این زمینه وجود ندارد بلکه تحت قواعد فقه در باب نکاح آمده است. یک پایان نامه تحت عنوان قاعده فراش از منظر فقه امامیه و حقوق ایران در دانشگاه آزاد واحد یا سوچ و یک پایان نامه با عنوان قاعده فراش و یقین قاضی بر اساس DAN در دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری نوشته شده است، و چند مقاله مختصر نیز در این باره وجود دارد از جمله مقاله‌ای با عنوان نقش دلایل پزشکی در دعاوی نسب در فصلنامه‌ی علمی ترویجی فقه و حقوق خانواده و یک مقاله با عنوان «قاعده فراش» توسط اسد الله لطفی در مجله علوم انسانی دانشگاه الزهرا به نگارش در آمده که به طور مختصر اشاره ای به این قاعده فقهی داشته است. همچنین در کتاب مطالعه تطبیقی نسب در حقوق ایران و فرانسه، به قلم اسد الله امامی و کتاب ادله اثبات دعوی نوشته حسینقلی حسینی نژاد، به موضوع تا حدودی اشاره دارد. ولی همه این تحقیقات ناقص بوده و نظرات مذاهب خمس رادر بر نمی گیرد و تعارض و مشکل موجود را حل نمی کند. لذا این تحقیق بخاطر ضرورت و اهمیت حل این معضل انجام می شود و هدف کمک به دستگاه قضایی و حل اختلاف خانواده ها و آرامش جامعه... و تعیین سرنوشت شرعی و وضعیت قانونی اطفال و افراد مورد تردید است.

ج- سؤالات تحقیق

۱- سؤال اصلی تحقیق:

در صورت تعارض قاعده فراش در مذاهب اسلامی با ادله پزشکی کدام مقدم می شود؟

۲- سؤالات فرعی تحقیق:

۱_ قاعده فراش در مذاهب خمس‌ه‌ی اسلامی چگونه است؟

۲- ارکان قاعده فراش چیست؟

۳_ ادله پزشکی متعارض با قاعده فراش کدام است؟

۴- نحوه تعارض بین قاعده فراش و ادله پزشکی چگونه است؟

ح- اهداف تحقیق:

حل تعارض بین قاعده فراش با ادله پزشکی در صورت اثبات یا نفی ولد و کمک به دستگاه قضایی، اختلاف خانواده ها و آرامش جامعه و ارتقای سطح دانش حقوقی.. و تعیین سرنوشت مسایل شرعی از قبیل محارم و ارث و وضعیت و تکالیف و حقوق قانونی اطفال و افراد مورد تردید است

ل- فرضیه و نوآوری تحقیق:

۱- در نظر فقهای شیعه در صورت تعارض قاعده فراش در حال که شرایط آن کامل باشد با ادله پزشکی قاعده فراش مقدم می شود.

۲- در اهل سنت این مسئله در مذاهب مختلف تفصیل دارد ولی اکثرا قایل به تقدم قاعده فراش است. با این حال بنظر برخی از فقها و حقوقدانان در تعارض معتبر بودن ادله پزشکی است.

از آنجا که این تحقیق تعارض قاعده فراش را در مذاهب خمس اسلام با ادله پزشکی مورد بحث قرار داده و در صدد حل آن است، با سایر کارهای انجام گرفته متفاوت است. چرا که سایر تحقیقات انجام شده فقط در خصوص قاعده فراش در فقه شیعه یا از منظر حقوق بوده است. بنابراین این تحقیق کاری نو و جدید می باشد.

م- روش تحقیق:

توضیح: روش این تحقیق، توصیفی و کتابخانه‌ای است بدین معنا که مطالب و مواد خام به صورت گسترده تتبع و جمع آوری شده، آنگاه معمولاً بعد از بررسی و گزینش، مطالب مذکور تجزیه و تحلیل شده و با بیان و قلم نگارنده در تحقیق استفاده شده است.

ی- ساختار تحقیق

این تحقیق از یک مقدمه که شامل تبیین موضوع، اهمیت و ضرورت تحقیق، پیشینه، سوالات اصلی و فرعی، فرضیه، اهداف و روش تحقیق است. این تحقیق متشکل از سه فصل است.

فصل اول کلیات است که مفاهیمی چون قاعده، فراش و ادله را در طی چندین مبحث و گفتار، تعریف می کند.

فصل دوم در پنج مبحث و چند گفتار، ادله و ارکان قاعده فراش را در مذاهب شیعه، مالکی، حنفی، حنبلی و شافعی مورد بحث و بررسی قرار می کند.

فصل سوم سه مبحث دارد، مبحث اول ماهیت و مبانی ادله‌ی پزشکی را مورد بررسی قرار داده و به انواع ادله اشاره می کند. و در مبحث دیگر، نحوه‌ی تعارض قاعده فراش را با ادله پزشکی بررسی نموده و نظرات فقهی اهل سنت و شیعه آورده شده و در مبحث سوم پیامدهای تعارض را مورد بررسی قرار می دهد...

فصل اول

کلیات

مبحث اول: قاعده

گفتار اول: تعریف قاعده

قاعده در لغت به معنای بنیان، اساس، پایه، اصل و قانون است.^۱ در اصطلاح قاعده عبارت است از: اصل و قانون کلی که منشاء و زیربنای استنباط قوانین دیگر باشد که از این اصول و قوانین در فقه و اصول به عنوان قواعد اصولی و فقهی تعبیر می‌شود.^۲

گفتار دوم: انواع قاعده

دو نوع قاعده وجود دارد اول قاعده‌ی اصولی که در استنباط احکام شرعی در همه ابواب فقه استفاده می‌شود و دوم قاعده‌ی فقهی که در بعضی از ابواب فقه کاربرد دارد، البته قاعده‌ی اصولی با قاعده‌ی فقهی تفاوت دارد. قاعده‌ی اصولی عبارت است از اینکه هر مسأله‌ای که برای تشخیص احکام شرعی یا وظایف عملی آماده شده و وظایف عملی کلی را مشخص می‌کند و اختصاص به باب خاص یا موضوع خاصی ندارد و از آن برای تشخیص وظایف کلی مکلفین استفاده می‌شود، قاعده‌ی اصولی است.

گفتار سوم: قاعده فقهی

هر حکم فقهی عامی که در ابواب مختلف فقه جریان دارد و متن، مشتمل بر حکمی شرعی است را قاعده فقهی گویند، مانند قاعده طهارت و لاضرر و قاعده فراش که در اثبات نسب و الحاق فرزند به والدین کاربرد دارد. معمولاً قواعد فقهی یا خود مشتمل بر حکمی شرعی هستند یا منتزع از حکم شرعی هستند و در تمام ابواب فقه غالباً جاری نمی‌شوند.^۳ در تعریف قواعد فقهی میان فقیهان اتفاق نظری وجود ندارد و هر

^۱ - حسن عمید، فرهنگ فارسی عمید، ج ۲، ص ۱۵۶۵.

^۲ - مجتبی ملکی اصفهانی، فرهنگ اصطلاحات اصول، ج ۲، ص ۹.

^۳ - همان، ص ۹.

یک از تعاریف به یکی از جنبه‌های تمایز قاعده فقهی با سایر قواعد اشاره دارد، مثلاً به یک تعریف اشاره می‌کنیم:

قواعد فقهی قواعدی است که در راه به دست آوردن احکام شرعی الهی واقع می‌شوند، ولی این استفاده از باب استنباط و توسط نبوده بلکه از باب تطبیق است.

مبحث دوم: قاعده فراش

خانواده یکی از مهم‌ترین ارکان همه‌ی جوامع بشری است. خانواده در معنای خاص با ازدواج زن و مرد شکل می‌گیرد و به تبع آن فرزندان با این ازدواج شرعی پا به عرصه‌ی هستی می‌گذارند که برطبق قاعده‌ی فقهی فراش، فرزند متولد در فراش مردی که شوهر زن می‌باشد، ملحق به اوست این قاعده که برای حفظ کرامت خانواده است، از قواعد فقهی است که از حدیث پیامبر (ص) که فرموده: «الولد للفراش و للعاهر الحجر»^۱ بوجود آمده است.

گفتار اول - مفهوم فراش

بند اول: فراش در لغت

فراش در لغت به معنی گستردنی، آنچه گسترده می‌شود و بر آن می‌خوابند و جامه خواب آمده است،^۲ همچنین از آن به معنای زن یا مرد یا هریک از دو همسر یاد شده است و زوج و زوجه فراش یکدیگر خوانده می‌شوند.^۳

الفراش از فرّش یعنی گستردن در آیه قرآن کریم است که: **الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا** (بقره/۲۲)؛ خدایی که زمین را برای شما گسترده گردانید. فراش گاهی در معنای «مفروش» به کار می‌رود یعنی آنچه که برای نشستن یا خوابیدن بر روی آن، روی زمین پهن می‌شود^۴

^۱ - محمد حسن جواهری، جواهر الکلام، ج ۳۱، ص ۲۳۶

^۲ - علی اکبر دهخدا، لغت نامه دهخدا، ص ۱۰۲.

^۳ - محمد معین، فرهنگ معین، ص ۲۰۵۳.

^۴ - اسدالله لطفی، قاعده فراش، ص ۲۵۳.